

Hét stratégiai lehetőség 2010-ben

Az új évtized küszöbén érdemes felidézni, hogyan kezdte az Egyesült Nemzetek és a nemzetközi közösség az évszázad, sőt az évezred első évtizedét.

Az ENSZ főhadiszállásán szeptemberben tartott csúcson – amelyen a világ vezetői korábban soha nem látott számban jelentek meg – egy figyelemre méltó dokumentum született: az Egyesült Nemzetek Millenniumi Nyilatkozata. A Közgyűlés e határozata néhány oldalban összefoglalta mindazokat az alapelveket és törekvéseket, amiket a világ egy békésebb, sikerebb és igazságosabb jövő érdekében kitűzött maga elé. A célok és törekvések békére és lefegyverzésre, a szegénység leküzdésére, környezetvédelemre, az emberi jogok és a legkiszolgáltatottabbak védelmére irányultak.

Tíz év után – az elmúlt évtized nem várt megrázkódtatásait – nagy arányú terrortámadásokat a 2008-9-es bénító gazdasági visszaesést, az élelmiszerárak történelmi mélységekből való hirtelen megnövekedését, a hőmérséklet és az éghajlat, manapság egyre nagyobb sebességgel növekvő változásait – megértve és leküzdve a nemzetközi közösségnek lehetősége van egyrészt megállapítani, meddig jutott el, mit teljesített az inspiráló Millenniumi Nyilatkozat végrehajtása terén, másrészt koncentrálni arra, ami még hátra van.

Ban Ki Mun főtitkár hét stratégiai prioritást vázolt fel az idei évre, amikor január 11-én az új, átmeneti – az ENSZ főhadiszállásának renoválása idejére felhúzott – negyedben üléselő Közgyűlés elé terjesztette Agenda 2010 című tervezetét.

Ban Ki Mun főtitkár január 27-én, a Haiti nagy részét elpusztító földrengés következményeiről elmondta: „**Az ENSZ missziói és az ENSZ ügynökségei napi 24 órában, heti hét napban megállás nélkül dolgoznak**”.

A haiti kormányzat január végi felmérése szerint a földrengés 112 400 halálos áldozattal járt, a sérültek száma: 196 000. Az ENSZ megerősítette, hogy 85 dolgozója, köztük Hédi Annabi és Luiz Carlos Da Costa, a békefenntartó műveletek vezetői is a halottak között van.

Az Egyesült Nemzetek szigorú felmérést készít a katasztrófát követő szükségletekről, ami segít majd Haiti jóakaróinak, hogy a kormánnyal hathatósan együttműködve terveket készítsenek az ország hosszú távú újjáépítésére. Ezeket a terveket az ENSZ főhadiszállásán márciusban vizsgálják meg.

E tervek jól illeszkednek majd azokhoz a hosszú távú fejlesztési elképzelésekhez, amiket még a földrengés előtt készített mások mellett Bill Clinton, az ENSZ haiti különmegbízottja.

1. Mozgósítani a Millenniumi Fejlesztési Célok elérése érdekében

Ban főtitkár különös figyelemre méltatta a Nyilatkozatnak a szegénység leküzdésére és az életszínvonal növelésére irányuló céljait, melyek a nyolc Millenniumi Fejlesztési Cél (MFC) néven váltak ismertté. A Közgyűlés évenkénti általános vitája előtt, szeptember 20-22. között különleges, az MFC-kkel foglalkozó csúcst tart.

A főtitkár, aki márciusban mutatja be a tagoknak a hiányosságokról, szükségletekről adott értékelését, a múlt hónapban elmondta: „remélem, hogy a csúcson majd konkrét akciótervek fogalmazódnak meg.”

Az első MFC, extrém szegénységre irányuló első célkitűzésében való előrehaladást megakasztotta a globális recesszió. A gazdaság fellendülés kezdődő jelei reményt keltenek: talán hamarosan folytathatjuk az előrehaladást. Ám a munkahelyteremtések számos fejlett és fejlődő országban akadályozzák a fellendülést. Az első MFC második – az éhezésre vonatkozó – célkitűzése szintén nehézkes: hiszen a gazdasági visszaesés hatására feltehetően tovább nőtt az alultápláltak száma, amely mára elérheti az egy milliárd főt.

Az ENSZ szerveinek vezetőit tömörítő Magas szintű Globális Élelmiszer-biztonsági Akciócsoport – amelyet a főtitkár hívott életre mintegy a 2008-as élelmiszerválságra adott válaszként – kidolgozott egy stratégiát, ami az első Millenniumi Fejlesztési Cél mindkét aspektusát érinti. Tudván, hogy a világ növekvő élelemszükségletének útjában álló akadályok jó része abból fakad, hogy a kistermelők helyzete meggyengült a fejlődő világban, a Magas Szintű Akciócsoport sürgeti a kormányokat, adománytevőket, NGO-kat, üzleteket, és magukat a termelőket, hogy támogassák, és segítsék elő fejlettebb termelési és elosztó módszerek alkalmazását.

A világ szegénységtől leginkább sújtott régiói jellemzően agrárvidékek, amelyek gazdaságilag mindig valamilyen mezőgazdasági formától függenek. A főtitkár felszólította az érintetteket, hogy teljesítsék tavalai, anyagi eszközökre vonatkozó ígéreteiket, különösen a l'aquilai G8-as csúcson és a novemberi, római Élelmiszercsúcson megfogalmazottakat.

Az egészségügy terén a főtitkár az AIDS, TBC és Malária elleni Globális alap gyors és jelentős megnövelését sürgette. A három fenti betegséggel kapcsolatos előrelépés az MFC-erőfeszítések másik olyan aspektusa, ahol a nemzetközi támogatás fenntartására és növelésére van szükség.

A főtitkár elmondta, hogy Afrika jövőjének különösen nagy jelentőséget tulajdonít. Az Afrikai Unió januári

Csúcán bejelentette a kimagasló személyekből álló MFC-támogató Csoport megalakulását, melynek célja, hogy felkeltse a közfigyelmet Afrika fejlődésének fontossága iránt.

2. Tárgyalásokkal kialakítani egy az éghajlatváltozásra vonatkozó kötelező érvényű megegyezést

Az éghajlatváltozásra adandó válasz jelentőségét jól példázta, hogy a Koppenhágai Klímaváltozási Konferencián, 2009 decemberében 119 állam- és kormányfő jelent meg, sokuk a tárgyalásokba is közvetlenül bekapcsolódott. Bár számos ország elfogadta a Koppenhágai Egyezményt, ami segítheti az előrehaladást az üvegházhatású gázok kibocsátásának csökkentésében, és az alkalmazkodási törekvések kiterjesztésében, ám továbbra is minden ország előtt ott a feladat: megkötni egy olyan, törvényi erejű megállapodást, ami a tudomány szerint feltétlenül kezelendő problémákkal hathatósan megbirkózik.

Az erre irányuló tárgyalások továbbra is két mederben zajlanak: egyrészt új kötelezettségvállalásokra van szükség még a Kiotói egyezmény lejártá előtt, másrészt, még a Bali Útiterv lejártá előtt szükség van egy megállapodásra, ami a Kiotói egyezményt elutasító országok (például az Egyesült Államok) és a feltörekvő fejlődő országok felelősségével foglalkozik.

Létfontosságú, hogy a Koppenhágai Konferencia által megteremtett lendületet 2010-ben is fenntartsuk. Ehhez szükség lesz minden olyan országra, akik hajlandók magukat azonosítani a Koppenhágai Egyezményben foglaltakkal, és az Egyezmény alkotóelemeit felhasználva meg kell állapodni egy jogilag kötelező érvényű egyezményről a résztvevő felek 16-dik, mexikói konferenciáján, idén decemberben.

Még ez előtt számos országcsoporthoz szervez találkozót, sőt júniusban, Bonnban megtartja első nagy találkozóját az ENSZ Klímaváltozási Keretegyezménye is. Eközben jó néhány fejlődő ország felszólította a feleket, hogy a mexikói előtt még legalább öt tárgyalási ülést tartsanak.

3. A nők szerepének előmozdítása

Amint az ENSZ Közgyűlése által tavaly elfogadott nemi jogrend érvénybe lép, a nők e stratégiai cél terén világszerte nagy előrelépést fognak tapasztalni. A nemi kérdések június végén szerepelni fognak az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának éves miniszteri vizsgálatában. A 3. – nemi közti egyenlőséget előmozdító – MFC terén mutatkozó előrehaladással és a pótlandó hiányosságokkal foglalkozó elemzések és bemutatók stratégiai

lendületet adhatnak a női kérdéseknek a szeptemberi MFC-csúcs felé vezető úton.

A főtitkár UNITE a Nőkkel Szembeni Erőszak Ellen nevével 2010-es, regionális és nemzeti szintre fókuszáló kampánya jelentőségét pedig tovább erősíti Margot Wallstrom asszony kinevezése a konfliktus sújtotta övezetekben elkövetett szexuális erőszak megszüntetésére kinevezett különleges megbízottá.

A nők szerepének előmozdítását hátráltató másik akadály a megfelelő orvosi ellátás hiánya. A Millenniumi Fejlesztési Célok leginkább veszélynek kitett eleme – az anyák egészségének előmozdítására irányuló – 5. cél. Ezt a nehezen mérhető, az egészségügyi szolgáltatások távoli régiókban meglévő elérhetőségétől is függő, és túl gyakran lebecsült prioritást, a nők és gyermekek egészségét, eddig nem övezte megfelelő védelem.

4. Előrelépés egy atomfegyvermentes világ irányában

A tavalyi év lendületére építve a főtitkár 2010. májusában megnyitja majd az Atomsorompó-egyezmény tagországainak felülvizsgálati konferenciáját, amelyen az Egyezmény további megerősítését szolgáló intézkedések bevezetéséért emel majd szót.

A felülvizsgálati konferencia egyik célja, hogy hidat építsen az atomfegyverrel rendelkező, ezek terjedését korlátozó és az atomfegyverrel nem rendelkező, a mielőbbi leszerelésért síkra szálló államok között. Ahhoz, hogy májusban előrelépés történjék, arra lesz szükség, hogy az atomfegyverrel rendelkező országok valós lépéseket tegyenek a leszerelés irányába.

UNAMID peacekeeper on patrol in Darfur, Sudan

A januári, genfi Leszerelési konferencián lejátszott videóüzenetében a főtitkár elmondta: „Hiszem, hogy 2010 történelmi év lehet a leszerelés és az atomsorompó szempontjából. Hittem nem

optimizmuson alapul, hanem azon, hogy valós lehetőség van konkrét akcióra.”

„Részemről a leszerelés és az atomsorompó továbbra is elsőbbséget élvez. Kirtartok támogatást kérő Akciótervem mellett, és megteszek mindent, ami hatalmamban áll, hogy előmozdítsam egy tömegpusztító fegyverektől mentes világ megteremtésére irányuló erőfeszítéseinket.”

Az ENSZ stratégiájának egyik alapvető eleme, hogy minél több atomfegyvermentes zónát hozzon létre a Közel-Keleten, Észak-Kelet-Ázsiában, Dél-Ázsiában és Közép-Európában. E tervek még nagyobb lendületet kaphatnak egy, még a 2010. májusi konferencia előtt megtartott, az Atomfegyvermentes Zónákat Létrehozó Egyezmények tagállamai és aláírói által megrendezett konferencián

5. A halálos kimenetelű konfliktusok megelőzése és megoldása

A Millenniumi Nyilatkozatban a világ vezetői így fogalmaztak: „Nem sajnálunk semmilyen erőfeszítést, hogy népeinket megszabadítsuk a háború veszedelmétől. Legyen az akár államok közötti, akár egy-egy államon belüli háború.”

A főtitkár Agenda 2010 című munkájában megjegyzi, hogy a tárgyalásokra és megelőzésre irányuló diplomáciai kapacitások egyre jobb helyzetbe hozzák az ENSZ-et céljának megvalósításában. A korábban alkalmazott eszközökre, valamint a főtitkár jó hivatali és morális tekintélyének alkalmazására számíthatunk olyan országokban, mint Irán, Mianmar és Sri Lanka valamint számos régi és befagyott krízis, például a Ciprust évtizedek óta megosztó konfliktus esetében.

Közben az ENSZ aktív a már meglévő konfliktusok terén. Békefenntartó alakulatai 2009-ben rekordméretet értek el. A nagy méretű human és pénzügyi erőforrásoknak köszönhetően a Békefenntartási Műveletek Főosztálya széles körű párbeszédet folytat minden érintettel, hogy az ENSZ békefenntartó eszközét megerősítse, és a körülményekhez hozzáalakítsa. E kezdeményezés neve: Új Horizont, amihez új, a műveleti területekre vonatkozó Globális Támogatási Stratégia járul. A reformoknak köszönhetően a jövőben kevesebb időt vesz majd igénybe a békefenntartó alakulatok és felszerelésük bevetése, és végre tisztázódik a békefenntartóknak a civilek védelmében játszott szerepe.

A főtitkár a konfliktus utáni stabilizálásba is be kíván kapcsolódni azokban az országokban, ahol az ENSZ jelentős erővel részt vett a béketeremtési folyamatban (pl. Burundi, Nepál, Sierra Leone, Kelet-Timor). Továbbá ENSZ-beavatkozást tervez az olyan bizonytalan helyzetekben, amelyek kulcsfontosságúak

egy-egy régió békéje szempontjából (pl. Afganisztán, Kongói Demokratikus Köztársaság, Irak, Szomália, Szudán valamint a Közel-Kelet).

6. Előrelépés az emberi jogok és a jogrend érvényesülésében

2010-ben a Közgyűlés megkezdi az Emberi Jogi Tanács felülvizsgálatát. A – most négy éves – Tanács múltja elegendő ahhoz, hogy a Közgyűlés megállapítsa, milyen erényekkel és hiányosságokkal bír. A tragikus haiti eseményekre januárban gyorsan reagáló Tanács különleges ülést tartott, amelyen a már a földrengés előtt is meglévő problémákra (pl. szegénység és diszkrimináció) koncentrált.

A Nemzetközi Büntetőbíróság (ICC) 2010. májusában, az ugandai Kampalában megrendezésre kerülő Felülvizsgálati Konferenciája, – ahogy azt Ban Főtitkár január 11-én elmondta: – „kiváló lehetőség a népirtásokért és a nemzetközi közösséget érintő más súlyos bűnökért való felelősség kérdésében való előrelépésre.”

Az ICC erős állami támogatást igényel, hogy véget vessen a büntetlenség gyakorlatának és a súlyos

emberi jogi kihágásokat elkövetőket az igazságszolgáltatás elé állítsa. Létfontosságú, hogy a nagyhatalmak elfogadják a Bíróság felállításáról rendelkező Római Statútumot, és működjenek együtt a Bíróság rendelkezéseivel.

7. Az ENSZ megerősítése

„az Egyesült Nemzetek megerősítése” lényeges programtja volt a Millenniumi Deklarációnak és Ban főtitkár számára máig központi jelentőséggel bír. A világszervezet reformja ezért továbbra is prioritás marad.

A Titkárság a menedzsment megfiatalítására és a jövő feltörekvő vezetőinek fejlesztésére koncentrált. A naprakész információk és kommunikációs technológiák jobb felhasználását propagáló kampány ezért folytatódni fog.

A főtitkár január 11-én, a Közgyűlés előtt úgy nyilatkozott: „Mindez lehetővé fogja tenni, hogy az Egyesült Nemzetek gyorsabban, hathatósabban és a belé vetett bizalomra épülő jogait minél alaposabban kihasználva reagáljon.”